

CONFERINȚA PRIVIND PROBLEMATICA RESTITURII
PROPRIETĂȚILOR ȘI A ACORDĂRII COMPENSAȚIILOR BĂNEȘTI
DIN PERSPECTIVA JURISPRUDENȚEI CEDO

17 februarie 2011

Concluzii

Participanții la conferință au subliniat complexitatea contextului economic, social și politic în care statele au fost și încă sunt puse în situația de a adopta decizii în domeniul proprietăților naționalizate în timpul regimurilor comuniste, în special cu privire la oportunitatea restituirii acestor proprietăți sau a acordării compensațiilor bănești.

Discuțiile care au avut loc au evidențiat problemele delicate cu care s-au confruntat autoritățile diferitelor state, încercând, totodată, să păstreze un just echilibru între interesele particulare și interesele generale.

Reprezentanții statelor participante au arătat că sunt pe deplin conștienți de problemele sistemice decurgând din disfuncționalitățile mecanismelor de restituire și de acordare a compensațiilor. Aceste disfuncționalități, prin numărul mare de cauze repetitive pe care le generează, riscă să periclitizeze însăși buna funcționare a mecanismului Convenției.

Reprezentanții statelor implicate au transmis un mesaj hotărât în sensul ca autoritățile naționale să abordeze în mod eficient și cu prioritate problemele structurale respective, în special cele care au fost deja evidențiate în hotărârile Curții Europene. Astfel, în lumina principiului subsidiarității, în cursul dezbaterilor s-a subliniat obligația statelor de a crea remedii interne efective, astfel încât să se evite, pe cât posibil, ca persoanele afectate să fie nevoite să se adreseze Curții Europene.

Pe parcursul conferinței, participanții au amintit că, în jurisprudența din cauzele care au abordat problematica restituirii proprietăților sau a acordării de compensații pentru proprietățile naționalizate înainte de 1989, Curtea a subliniat următoarele :

- autoritățile naționale dispun de o largă marjă de apreciere în domeniul restituirii proprietăților și/sau al acordării de compensații, iar Convenția nu impune statelor nicio obligație de a restitui sau de a plăti compensații pentru proprietățile preluate de stat ;
- în cazul în care un stat decide să își asume responsabilitatea pentru naționalizările anterioare, acesta are posibilitatea de a decide cu privire la întinderea dreptului la restituire, precum și o largă marjă de apreciere în ceea ce privește quantumul despăgubirilor în absența restituirii ; această marjă de apreciere depinde de o serie de factori, cum ar fi situația financiară a statului respectiv sau contextul politic general ; situația financiară precară și/sau împrejurarea că statul își asumă responsabilitatea în contextul unei reforme radicale a sistemului politic și economic pot justifica, astfel, limitări drastice în ceea ce privește despăgubirile.

A fost, de asemenea, remarcat faptul că, atât restituirea proprietăților, cât și acordarea compensațiilor pot afecta numeroase alte persoane care, la rândul lor, pot fi prejudiciate în drepturile lor garantate de Convenție. De aceea, mecanismele de restituire și/sau de acordare a compensațiilor, precum și eforturile subsecvente de a remedia posibilele disfuncționalități impun o analiză atentă, pentru a se evita alte încălcări ale drepturilor garantate de Convenție (în primul rând, a articolului 6 din Convenție și a articolului 1 din primul Protocolul adițional la Convenție).

Participanții la conferință au insistat asupra faptului că este important ca statele care se confruntă cu asemenea probleme să-și împărtășească experiențele și bunele practici existente atât în ceea ce privește adoptarea, cât și implementarea legislației care să prevadă restituirea și/sau acordarea de compensații pentru imobilele naționalizate înainte de 1989 sau, după caz, îmbunătățirea mecanismelor deja existente. Bunele practici, la care s-a făcut referire pe parcursul discuțiilor, includ :

- elaborarea de studii de impact și examinarea cât mai atentă a implicațiilor financiare decurgând din restituirea proprietăților și/sau din acordarea compensațiilor, înainte de a se adopta sau de a se modifica legislația relevantă ;

- asigurarea unui sprijin politic adecvat pentru propunerile făcute, precum și o bună coordonare a eforturilor tuturor celor implicați în acest proces ;
- asigurarea transparenței și eficienței sistemelor de publicitate imobiliară ;
- adoptarea unui cadru legislativ clar și simplu în ceea ce privește mecanismele de restituire a proprietăților și/sau de acordare de compensații, cadru legislativ bazat pe politici statale coerente și pe evitarea modificărilor legislative frecvente, care ar conduce la insecuritatea raporturilor juridice ;
- acolo unde *restitutio in integrum* a fost considerată imposibilă, fixarea unui plafon în ceea ce privește cuantumul compensațiilor sau plata acestora în tranșe pe parcursul unei perioade mai lungi de timp sau în orice altă formulă care să permită mecanismelor bugetare să asigure fondurile necesare (obligațiuni, acțiuni), astfel încât să fie menținut justul echilibru între interesele tuturor celor implicați, incluzând aici foștii proprietari, chiriașii sau, după caz, proprietarii actuali, cât și interesul general ;
- asigurarea transparenței mecanismelor susmenționate pentru a spori încrederea generală ;
- asigurarea unui cadru legislativ care să fie, încă de la început, însoțit de măsuri administrative și bugetare apte să garanteze o implementare efectivă, în termene clar stabilite, a mecanismelor de restituire a proprietăților și/sau de acordare de compensații ;
- asigurarea, prin dispoziții legale clare și printr-o instruire adecvată, (inclusiv în ceea ce privește cerințele Convenției), a unei aplicări uniforme și previzibile, de către instanțe și autorități administrative, a mecanismelor respective ;
- garantarea unei căi de atac împotriva deciziilor administrative și asigurarea executării efective a deciziilor definitive, fie ele administrative sau judiciare, referitoare la restituirea proprietăților și/sau la acordarea de compensații ;

- asigurarea unui remediu efectiv, chiar cu efect retroactiv, acolo unde se impune, pentru invocarea încălcărilor drepturilor prevăzute de Convenție, cu precădere a articolului 1 al Protocolului 1 la Convenție și a articolului 6 al Convenției, și aceasta, mai ales, în situațiile în care s-au constatat disfuncționalități majore în mecanismul restituirii proprietăților și al acordării de compensații ;
- asigurarea unui schimb constant de informații cu organismele Convenției privitor la cadrul legislativ și la implementarea standardelor Curții, pentru a asigura o cooperare optimă între autoritățile naționale și cele de la Strasbourg.